ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 3712 — ՇԱԲԱԹ 16 ՅՈՒՆԻՍ 1884 — Ն. Տ. 28 ՅՈՒՆԻՍ

ՊԱՏՄԱՆԿ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 Մէճիտ
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 1/2 »
» » Գաւառաց » 6 1/2 »
Եռամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 3 »
Օտար թղթատարով ղրկուած 2 1/2 լիրա
Մանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ. երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անգամներու համար զեղչ տակտիւթիւն կը լինի

ԱԱՐՄ

ԼՐԱԳԻՐ

40 ՓԱՐԱՑ — ՀԱՆԱՊԱՀՈՎԵՑԱՑ — 40 ՓԱՐԱՑ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՊԱՏՄԱՆԿ

Դուրս գնացած լրագրաց համրու ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

Լրագրոյս փոխարինեալ նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն խմբագիր Տէօրէնին պիտի ուղղուի Կ. Պոլիս Ռիզա փաշա Տեղուանը, Շարդ Զարչըսը թիւ 37 Մտեանի գրասենեակը։

Ձանրու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։

Չգրուած նամակ, յօդուած, եւայլն եւ չեն տրուիր։

Կ. ՊՈԼԻՍ 16 ՅՈՒՆԻՍ

ԽՈՒՄԲՆ ԼՈՒՐԵՐ

—o—

Արեւելեան Ռումէլիի կուսակալ կավրիէլ փաշա, երէկ Սէլամլըգի արարողութենէն յետոյ վեհ. Սուլթանին ներկայանալով, իւր հրաժեշտի ողջոյնը մատոյց և փիլիպէ վերադառնալու հրաման խընդրեց Ն. Կ. Վեհափառութենէն։

——

Աւստրիական դեսպան Գ. Բալիչէ նախընթաց օրը ծանուցագիր մը մատոյց արտաքին գործոց նախարարութեան, ի պատասխանի այն ծանուցագրոյն, զոր Բ. Դուռը վերջին օրերս ուղղած էր անոր՝ Աւստրօ-Թուրք առեւտրական դաշնագրին նկատմամբ։ Աւստրիական կառավարութիւնը կ'ըսէ թէ իւր սակագնոյն պայմանաժամը լրացած լինելով, իրաւամբ կը պահանջէ օգտիլ ըստ արժէից 0|0ին 8 մաքսատուրքէն և իւր այս պահանջումն արդարացնել կը ճգնի յարելով թէ 1. առեւտրական դաշնագիրը սակագինն անփոփոխ պահելու իրաւունք չտար Թուրքիոյ, եթէ պայմանաժամը լրանայ. 2. թէ այն ամէն տէրութիւնք, որոց առեւտրական դաշնագրոց կամ սակագնոց պայմանաժամը լրացած է, այս միջոցիս կ'օգտին ըստ արժէից 0|0 8 մաքսատուրքէն և թէ Աւստրիոյ համար բացառութիւն չկրնար լինել, զի անհաւասարութիւն կը նշանակէ. հետեւապէս, ամենէն աւելի նպաստաւորեալ ազգի սկզբան զօրութեամբ կը պահանջէ որ առեւտրական սակագնոց տեսակէտով հաւասար նկատուի միւս տէրութեանց։

Մեծ-Եպարքոս Բարձր. Սայիտ փաշայի հրամանաց համեմատ՝ Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութիւնը՝ Մուտանիա-Պրուսայի երկաթուղւոյն շինութեան արտօնութիւնը ձեռքէբերել ուզող անձանց հրաւէր կարդաց, որպէս զի իրենց առաջարկները ներկայեն յիշեալ երկաթուղւոյն շինութեան համար։ Յարգ դրամատերաց երեք խմբակներ ներկայացած և իրենց պայմաններն առաջարկած են։ Ասոնք են Գ. Բէզրի ներկայացուցած խմբակն, Հիւսէյին էֆէնտիի ներկայացուցած խմբակն, և երկրորդ խմբակ մը, որոյ ներկայացուցիչն է Շերիֆեան էֆէնտի։ Կայսերական կառավարութեան ծրագրին նայելով, երկաթուղւոյ գիծը Մուտանիայէն Պրուսա և այս վերջին քաղաքէն ալ մինչև Քէօթահեայ պիտի երկարաձգի։ Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութիւնն այժմ այս զանազան պայմանաց քննութեամբ կ'զբաղի՝ նախապատուութիւն տալու համար անոր, որ ամենէն աւելի շահաւոր երեւի կայսերական կառավարութեան։

——

Կ'ըսուի թէ զանազան ընկերութեանց կողմէ առաջարկներ եղած են կայսերական կառավարութեան՝ Աֆիոն-Գարահիսարի երկաթուղւոյ գծին շինութեան արտօնութիւնն ստանալու համար։ Գլխաւոր ձեռնարկուքեն՝ Գասապայի երկաթուղւոյ ընկերութիւնն, Այտընի երկաթուղւոյ ընկերութիւնն, Օսմ. կայսպանքան և Պ. Սիֆէլտրը։ Այս չորս առաջարկութիւնք նախարարաց խորհրդոյ քննութեան ներկայացուած են։

——

Էքսբրէս կը ծանուցանէ թէ հանրօգուտ շինութեանց նախարարութիւնն Արեւելեան Ռումէլիի երկաթուղեաց արտօնատէր Պ. Հիրշէն խնդրեր է, որպէս զի մայրաքաղաքս գայ միացման գիծերուն շինութեան մասին կայսերական կառավարութեան հետ բանակցութեան մտնելու համար և կա՛մ փոխանորդ մը կարգէ Կ. Պոլսոյ մէջ։ Պ. Հիրշ պատասխաներ է թէ 20 օրէն Պոլիս պիտի գտնուի բանակցութիւններն անձամբ յառաջ վարելու համար։

——

Եթէ մեր տեղեկութիւնք ըստոյգ են, կըսէ Ֆար տիւ Պոսֆոր, առեւտրական դաշնագրոց խընդիրը քննող յանձնախումբը մաքսատրոց հաւաքման նոր եղանակ մը պիտի առաջարկէ եղեր, որ է բոլոր վաճառաց ծանրութեան վրայ որոշեալ մաքս մ'առնուլ, ինչ որ ալ լինի անոնց բնութիւնն։ Յանձնախումբը կը կարծէ թէ այս դրութիւնը մեծապէս պիտի դիւրացնէ մաքսատան գործողութիւնները։

Կ'ըսուի թէ Գերմանիոյ, Անգլիոյ և Ռուսիոյ բարեկամական տրամադրութիւնք յանձնախմբին աշխատութիւնները դիւրացնել կը թուին։

——

Իսթէրն Էքսբրէս լրագրոյ Տընօրէն-խմբագրապետ Պ. Էտկար Ուիթէյքը երէկ Իտալիա ուղեւորեցաւ առողջական պատճառներով։

——

Յայտնի է թէ քանի մը տարիներէ ի վեր ոչ ևս ներածութեան և արտածութեան տուրք կ'առնուի այն վաճառքներէն, որք ցամաքի ճանբով Թուրքիոյ մէկ քաղաքէն միւսը կը փոխադրուին։ Բայց այսպէս չէ ծովու ճանբով փոխադրուած վաճառաց համար։ Մաքսատրոց խնդիրը քննող յատուկ յանձնախումբ մը ասկէ առաջ ոչ միայն ցամաքի, այլև ծովու ճանբով փոխադրեալ վաճառքներէն առնուած մաքսատուրքը չնչել առաջարկած էր։ սակայն կայսերական կառավարութիւնն յայնժամ ցամաքային մաքսատուրքը միայն չնչել հարկ տեսած էր, ծովային մաքսատրոց չնչման գործը պատեհ ժամանակի մը թողով։

Ֆար տիւ Պոսֆոր կ'իմանայ թէ այս կարեւոր խնդիրն այժմ նորէն քննութեան նիւթ եղած է։ կ'երեւի թէ առեւտրական դաշնագրոց խնդիրը քննող յանձնախումբը մըտադիր է կայսերական կառավարութեան ուշադրութիւնն հրաւիրել ծովու ճանբով փոխադրեալ վաճառքներն ամէն մաքսատուրքէ ազատ կացուցանելու հարկին վրայ, որովհետեւ այդ տուրքը խոշնդոտ մը կը համարուի ներքին վաճառականութեան և արհեստից բարգաւաճման դէմ։

——

Յայտնի է թէ Տփղիսի Օսմ. ընդհանուր հիւպատոս Էտուարտս Էֆէնտի ինչ ինչ դեղմանց պատճառաւ պաշտօնանկ եղած, բայց իւր անմեղութիւնն հաստատուելով՝ իւր պաշտօնին մէջ վերահաստատուած էր։

Մոնիթէօր զրոյց մը կը յիշէ իբր թէ Ռուսիոյ կառավարութիւնն էտուարտս էֆէնտիի վերստին Տփղիսի Օսմ. հիւպատոս անուանելուն դէմ առարկութիւններ կը հանէ եղեր։

——

Նախընթաց օրը զրոյց կար թէ Սերպիոյ և Պուլկարիոյ պատուիրակներէ պիտի բաղկանար այն յանձնախումբ, որ Սերպիոյ-Պուլկարական վէճը կարգադրելու համար պիտի կազմուի։ Այս զրոյց հիմ չունի։ Յանձնախումբը Պերլինի դաշնագիրն ստորագրող տէրութեանց պատուիրակներէն պիտի բաղկանայ։

——

Արեւելեան Ռումէլիի նորընտիր կուսակալ Կավրիէլ փաշա հինգշաբթի օրը կայսերական պարտն երթալով, տեսակցեցաւ Ա. քարտուղար Ալի Ռիզա փաշայի հետ։

Ն. Վսեմութիւնն յառաջիկայ երկուշաբթիէն առաջ չպիտի կրնայ իւր պաշտօնատեղին ուղեւորիլ։

——

Սոֆիայէն յունիս 20 թուով կը ծանուցանեն Քորէսբոնտան Բոլիթիք լրագրին թէ Կոլովին անուն Ռուս հրատարակիչն, որ քանի մը ամիս առաջ Պուլղարիայէն արտաքսուած էր, նախարարաց խորհրդոյ որոշմամբ Պուլղարիա վերադառնալու արտօնութիւն ստացեր է։

——

Կէչոֆ և Խրիսթօ Խրիսթոֆ անուն կարծեցեալ Պուլղար պատուիրակներն, որք Պուլղարիոյ և Արեւելեան Ռումէլիի միացման դատն եւրոպական տէրութեանց ներկայելու համար Եւրոպիոյ մայրաքաղաքաց սալարկները կը չափեն, Լոնտրայի մէջ ընդունելութիւն չգտնելով, փարիզ հասեր են, ուր իրենց խօսքերուն ունկն դնելու չափ միամիտ մարդիկ կը փնտռեն այժմ։

——

Թարիգ լրագիրը կը ծանուցանէ թէ մայրաքաղաքիս մէջ վաճառուած մաքսատուրքին մեծ մասին պարունակութիւնն հետեւեալն է, ըստ քիմիագիտաց քննութեան։

100 հոխա կաթին մէջ խառնուած են 250 հոխա ջուր, 200 տրամ պաղեղ (չամ), 1 ու կէս հոխա օսլայ (նշաստա), 300 տրամ ճարպ (ցերվիչ եաղի) և 20 տրամ մեղրամոմ։

Հարկ չկայ ըսել թէ այս բաղադրութիւնը վնասակար է հանրային առողջութեան և հետեւապէս քաղաքապետութեան ուշադրութեան արժանի։

Ազ—Յարայի ոստիկանութիւնն երէկ գիշեր Ճելլատ-Զէյմէքի թաղին մէջ յայտնեցաւ բռնել Քիւչիւք Լօմէր անուն հռչակաւոր աւազակն, որ Էտիրնէ-Գաբուի թաղին շրջակայքն ասպատակող աւազակախմբին անդամներէն մին էր։

——

Անգլիական դեսպանատան պէրէրէն շաբաթուն մէջ նախընթաց օրը պարահանդէս մը տրուեցաւ, ուր ներկայ գտնուեցան դեսպանական մարմինն և Հոպարթ փաշա, Վուտս փաշա և այլ բարձրաստիճան անձինք։

——

Կը ծանուցուի թէ Միջերկրական ծովու իտալական նաւատորմիղն արդէն ճանբայ ելած է, և Սէլանիկ ու Միտիլլի հանդիպելէ յետոյ Զմիւռնիա պիտի գայ, և քանի մը ամիս Օսմ. Արշիպեղագոսի ջուրերը պիտի անցուցանէ։

——

Թարիգ լրագիրը կը ծանուցանէ թէ արտաքին գործոց նախարարութեան պաշտօնատարներէն մին՝ Բէշիտ պէյ՝ Շիրքէթի խայրիէյի շրջանաւուց երթեւեկութեան դրութիւնն Եւրոպիոյ մէջ ի գործ դրուած փոփոխի դրութեան վերածելու հարկին վրայ ընդարձակ տեղեկագիր մը պատրաստեր և ձեռընհաս իշխանութեան մատուցեր է։

——

Մատրիտի Օսմ. դեսպանատան Թարգման Նիքոլայիտէս էֆէնտի սպանիական հանքանիւթոց օրինակներ հաւաքելով, Տար-իլ-Շեֆագաթի որբանոցին նուեր ղրկեր է։

——

Դատական գործոց նախարար Հասան Ֆեհմի փաշա նախընթաց օրը Բ. Դուռն երթալով՝ երկար տեսակցութիւն մ'ունեցաւ Մեծ—եպարքոս Բարձր. Սայիտ փաշայի և Ներքին գործոց նախարար Բարձր. Իսմէթ փաշայի հետ։

——

Կայսերական չորրորդ զօրաբանակի բժիշկներէն դնդապետ Արիսթարքի պէյ և հաղարապետ Ժողէֆ էֆ. կաշառակերութեան պատճառաւ երշնկայի զինուորական ատենին առջեւ դատուելով՝ 3ական տարի բերդարգելութեան դատապարտուեր և մայրաքաղաքս բերուելով Սէլիմիէի զօրանոցին մէջ բանտարկուեր են։

——

Փարիզի Օսմ. դեսպան Լաստ փաշա հեռագրած է Բ. Դրան թէ յունիս 25ին Թուլոնի մէջ մէկ մարդ մեռած է քոլէրայէն։

——

Առեւտրական և երկրագործական նախարարութիւնն իւր եղմնացոյցը ժամանակէ մ'ի վեր Բ. Դուռը ղրկած էր, խնդրելով որ 3 հաղար ոսկւոյ յաւելում լինի ծախուց վրայ, որովհետեւ հասոյթը պաշտօնատարաց թոշակներուն չէր կրնար բաւել։

Կը հաւատան թէ Բ. Դուռն ընդուներ է առաջարկեալ տնօրինութիւնն։

——

Երէկ՝ Սէլամլըքի արարողութենէն յետոյ՝ վեհ. Սուլթանն հրաման ըրաւ որ ճանբուն վրայ գըտնուող աղքատաց դրամական նպաստներ բաշխուին։

——

Թերճէմանի Հագիգաթ քաղաքապետութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ Պաքուի քարիւղին վրայ, որ՝ յիշեալ լրագրին կարծեօք՝ յանկարծ բորբոքելու յատկութիւն ունի եղեր, յորմէ վտանգներ կը դուշակէ մեր թուրք պաշտօնակիցն։

——

Երէկ երիկուընէ ի վեր զրոյց կը պարտի մայրաքաղաքիս մէջ թէ քոլէրան Մարսիլիա հասած և մարդ մ'իսկ մեռած է։ Այս զրոյց հաստատութեան պէտք ունի։

——

Վերջին օրերս Կալիցիոյ մէջ քանի մ'օր շարունակ հեղեղանման անձրեւներ տեղալով, քարբաթեան լերանց ձիւներն յանկարծ սկսեր են հալիլ, և գետերն յորդելով՝ գրեթէ ամբողջապէս ողողեր են կալիցիոյ դաւառն։ Հաղարաւոր բնակիչք անպատսպար մնացեր են։ Կ'ըսուի թէ բազմաթիւ մարդիկ խեղդուած են, որոց թիւը ճշդիւ յայտնի չէ ցարդ։

——

Նիւ Եորք 20 յունիս.— Վերջին ամսոյ մէջ 82,581 գաղթականք եկած են Միացեալ-Նահանգները։

Վաշինկթընի Երեսփ. ժողովն այսօր օրինաց ծրագիր մ'ընդունեց, որ պայմանագրով վարձեալ գործաւորաց յԱմերիկայ գաղթելուն սահման մը կը դնէ։ Այս օրէնք քուէարկուեցաւ Ամերիկացի գործաւորաց բաղձանք, որք Հունգարացի, Բոլոնիացի և Իտալացի գործաւորաց խումբեր յԱմերիկա բերելու համար կազմեալ ընկերութեանց դէմ կը գանգատին։

——

Մայրաքաղաքիս առողջապահական խորհուրդն հետեւեալ պաշտօնական ազդն հաղորդած է լրագրաց։

«Թուլոնի մէջ քոլէրա ծագած լինելով, Մեծ-Եպարքոս Բարձր. Սայիտ փաշայի յունիս 12/24 թուով թէղրէֆին համեմատ, որ հարկ եղած զգուշական միջոցներն ստիպողապէս ձեռք առնուլ կը հրամայէր, առողջապահական վարչութիւնն անմիջապէս հրաւիրեց Ամիրիկեան Տրիպոլոյ, Պերութի, Զմիւռնիոյ քարանթինայի վարչութիւններն, որպէս զի յունիս 14 էն սկսեալ թուլոնէն մեկնող շոգենաւերը 10 օր քարանթինայի ենթարկեն, ինչ որ ալ լինին նոցա անցագրոց պարունակութիւնն. յիշեալ շոգենաւուց խստիւ արգիլուած է Միջերկրականի Օսմ. նաւահանգիստներէն մին հանդիպիլ։

Առողջապահական վարչութիւնն արտաքին գործոց նախարարութենէն հետեւեալ հեռագիրն ալ ընտացաւ, զոր Թուլոնի Օսմ. հիւպատոսն հաղորդած է յունիս 25 թուով. «Քոլէրան ցարդ մեռած է, չորս աւուր մէջ 23 մարդ մեռած են. Յունիս 24ին ոչ ոք մեռաւ։ Այս գիշեր դարձեալ ոչ ոք մեռաւ։ Առողջապահական ազդու միջոցներ ձեռք առնուեցան։

«Ամեն ինչ յոյս կուտայ թէ Ֆրանսական կառավարութեան զօրեղ գործողութիւնը պիտի յաջողի իւր ծնդալայրին մէջ խեղդել քոլէրան։»

Կ. Պոլիս 28 յունիս 1884

——

Հանրային կրթութեան և շինութեանց ծախուց օգնութիւն մ'ըլլալու համար, 1884 մարտ 1/13 էն սկսեալ կայսերական Իրատէով վիլայէթին հնձոց տուրքն հարիւրին 18 աւելցած է, ուստի տասանորդն այսուհետեւ պիտի ըլլայ հարիւրին 11. 80, փոխանակ հարիւրին 10 ի։ Աֆիոնի, Խաշխաշի, Փիան քէօքի, Փալամուտի, Մահմուդիէի, Նաեւ Իզմիրի Գաղային խաղողներուն և Այտընի, Նազէլլիի, Թիրէի, Պայընտրի, Գուշ ատայի թուզերուն տասանորդական տուրքերն Իզմիրի մէջ վաճառականներէն առնուած են ի հաշիւ այն երկրագործաց՝ որք իրենց արտադրութիւնը ծախած են կանխաւ անոնց. վասն որոյ կը յայտարարուի քաղաքիս վաճառականաց, որպէս զի սոյն կարգադրութեանց վրայ հարկ եղած տեղեկութիւնները տան, Վիլայէթին ներսերը գտնուող իրենց մարդերուն կամ գործակալներուն։ (Ազատ.)

ՀԵՌԱԳՐԵՐ

Փարիզ 26 յունիս.

Երեսփոխանական ժողովոյ մէջ, Նախարարապետ Պ. Ժիւլ Ֆէրրի, Թոնքինի մէջ 4000 Զինուցաց կողմէ Ֆրանսական զօրագնդի մը վրայ եղած վերջին յարձակման նկատմամբ հարցման մը պատասխանելով՝ ծանոյց թէ կառավարութիւնն հեռագրաւ հրաման ղրկած է Զինաստանի Ֆրանսական դեսպան Պ. Բաթնոթրի, որպէս զի անմիջապէս Բէյրութ երթայ Զինական կառավարութենէն զոհացում պահանջելու համար, եւ թէ Գուրպէ ծովապան ալ նոյնպէս հրաման ընդունած է որ նաւատորմով դէպ հիւսիս յառաջանայ Պ. Բաթնոթրի ձեռնարկին այժ տալու համար։

Թուլոն 26 յունիս.

Այսօր վեց մարդ մեռան քոլէրայէն։

Պէլկրատ 27 յունիս.

Աքուբչինան Գրակիւեէվա-Լարվոյի եւ Սմէտերովօ-Վէլիքա-Բլանայի երկաթուղեաց գծերուն շինութեան վերաբերեալ ծրագիրը քուէարկեց։

Լոնտրա 26 յունիս.

Երեսփոխանական ժողովն երրորդ ընթերցմամբ ընդունեց ընտրական բարենորոգմանց ծրագիրը։

ԱԶԳՈՒԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Յայտնի է թէ կեդր. վարժարանի մը հաստատութեան ի նպաստ 1,500 ոսկի ստորագրող մեծատունք իրենց մէջ յանձնախումբ մը կազմած էին ստորագրեալ գումարը գանձելու և վարժարանին բացման միջոցներուն վրայ խորհրդակցելու համար։

Յիշեալ յանձնախումբն Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր հրաւիրմամբ՝ վաղն ի նիստ պիտի գումարի Ն. Բարձր. Սրբազնութեան տունն յՕրթագիւղ։

——

Զմիւռնիոյ վերջին թղթաբերով եկած Արշալոյս Արարատեան լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Արեւելեան Մ'ազգոյ մայիսի ամսաթերթին մէջ Ամեն. Ներսէս Պատրիարքի, Խորէն Նար-Պէյ Ար.քեպիսկոպոսի, Հայ եկեղեցականութեան և Ազգ. ժողովոյ դէմ անարգական և անպատշաճ գրութիւններ հրատարակուած լինելով, տեղւոյն ընդհ. դատախազութեան ուշադրութիւնն հրաւիրուեր է բողոքագրով մը։

«Զգիտենք թէ, կը յարէ Արշալոյս, ընդհ. դատախազութիւնն ի՞նչ տնօրինութիւն պիտի ընէ կամ ի՞նչ ատիճան կարեւորութիւն պիտի տայ այս բողոքագրին»։

Սակայն Արշալոյս չյայտներ թէ որո՞ւ կողմէ մատուցուած է բողոքագիրը։

——

Կը լսենք թէ Գեր. Խորէն արքեպիսկոպոս Նար-Պէյ վաղը Պէշիկթաշի եկեղեցւոյն մէջ Ս. Պատարագ մատուցանելով, Աստուածածնայ պատկերի մ'օծման արարողութիւնը պիտի կատարէ, զոր նուիրած է Արտաքին գործոց Նախարարութեան խորհրդական Վսեմ. Տատեան Յարութիւն էֆէնտիի որդի Տիրան էֆէնտի։

——

Երէկ յանձնեցինք թէ ըստ հրամանի ռուս կառավարութեան, կաթողիկոսական ընտրութենէն յետոյ Սինոդին հասած բոլոր հեռագիրք Տփղիսի կառավարութեան հաղորդուեր էին։ Ըստ նորագոյն տեղեկութեանց, յիշեալ հեռագիրք հետեւեալներէն կը բաղկանան եղեր։

Խրիմեանի տեղ Մելքիսեդեկի կանոնաւոր ընտրուած լինելուն դէմ բողոքող 2 հեռագիրք, մին Վանէն և միւսը Մուշէն։

Մէկ հեռագիր Խորէն Նարպէյ Սրբազանի և Մաքսուտ Սիմոն պէյի ստորագրութեամբ, շնորհակալութիւն յայտնող Մակար Սրբազանի և Ընտրող. ժողովոյ, կաթողիկոսական ընտրութեան յաջող և յօգուտ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ վերջաւորութեան համար։

Մէկ հեռագիր Խորէն Նարպէյ Սրբազանի ստորագրութեամբ, ի պատասխանի Ընտրող. ժողովոյ լուծուած և ցրուած լինելը ծանուցանող Մակար Սրբազանի հեռագրին. Նարպէյ Սրբազան յոյս կը յայտնէ թէ Ներսէս Պատրիարք կարելի է ի վերջոյ զիջանի ազգային ընդհանուր կամաց, և հաւանի ընդունիլ կաթողիկոսութիւնը։

Բաց ի սոցանէ, նաև Ներսէս Պատրիարքի առ Մակար Սրբազան ուղղած վերջին կրկնակի հրաժարականաց հեռագրերը։

Սոքա են աւասիկ Սինոդին առ կառավարութիւնն հաղորդած հեռագրերը, զորս յղելու համար Բրօկուրօրն և Մակար Սրբազան ամենէն աւելի աշխատեր են, մինչև անգամ այս վերջնոյն համար կ'ըսուի թէ՝ կաթողիկոսական ընտրութեան գործը տակաւին մինչև ցայսօր խառնելու վրայ կը գըտնուի և կ'աշխատի եղեր արդիւնքն ոչնչացնել։

Այս վերջին զրոյցը փոքր ինչ անհաւատալի կը թուի մեզ։

——

Երբեմն Եւդոկիոյ ազգային վարժարանի հայկաբանութեան և երաժշտութեան դասատու Ընկուզեան կարապետ պատուելի, որ ժամանակէ մ'ի վեր մայրաքաղաքս եկած էր հայկական ձայնագրութիւն ուսնելու համար, իւսկիւտարի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ երաժիշտ դասատու Ռէմիթոս էֆէնտիի քով աշակերտելով, իւր ուսումը կատարելագործած է և վկայականն առնելով՝ իւր հայրենիքն ուղեւորելու կը պատրաստուի։

——

Հրատարակուեցաւ Բուրսատան Մանկանց հանդիսին յունիս 15ի տեսրը։

ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԻՃԱԿ

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

—o—

Ազգ. Երեսփոխանական ժողովը իւր վերջին նստին մէջ զբաղեցաւ Պատրիարքարանի Նիւթական վիճակին քննութեամբ, զոր յառաջ պիտի տանի յառաջիկայ ուրբաթաւուր նստին մէջ եւս։

Ցնտեսական խորհուրդը բերած է Պատրիարքարանի Ելմտացոյց մը, յորում՝ ընդ ամենն 303.000 ղրուշ հասոյթ և ծախք նշանակուած են։

Մեք դիտողութիւն կ'ուզենք ընել սա կէտին վրայ թէ, ոչ միայն այս ելմտացոյցը պէտք եղածէն աւելի փոքր է, այլ մանաւանդ թէ Ցնտեսական խորհուրդը չէ ըմբռնած թէ անհնար է ելմտացոյց մը չինել, որչափ ալ փոքր լինի, յորում՝ գումար մը չնշանակուի ազգային դաստիարակութեան համար։

Ցնտեսական խորհուրդը նշանակեր է կարգ մը «անգանձելի» հասոյթներ, և բարեհաճութիւն ունեցեր է յայտնել որ, եթէ այդ հասոյթք գանձուին, մաս մը պիտի յատկացուի ազգային դաստիարակութեան. իսկ գանձելի ապահով հասոյթներն ամբողջովին յատկացուցեր է Պատրիարքարանի մեծ ու փոքր պաշտօնէից ամսականները կանոնաւորապէս վճարելու միայն։

Դիւաններու պաշտօնեայներ ապրեցնելու համար Ելմտացոյց մը չինել, և Ազգին մեծագոյն պէտքին համար գումար մը զլանալ՝ ներկայացուած ելմտացոյցին մեծագոյն թերութիւնը լինել կը թուի մեզ։

Բայց իրօք ի՞նչ է Ելմտացոյց մը։—Խնդիրը քանակութեան վրայ չէ, այլ սկզբան վրայ է։ Արդ, ըստ ըսկզբան, Ելմտացոյցի մը ծախսումն է որ տարապէս կ'որոշուի, այսինքն առաջուց կը սահմանուի թէ ազգ մը կամ հասարակութիւն մը ինչպիսի ընդհանրական պէտքեր ունի, որոց համար դրամ դրամ նել անհրաժեշտ է, և այդ պէտքերը սահմանելէ յետոյ, հարկ եղած գումարն հայթայթելու համար Ազգէն տուրք առնլու միջոցներ կը ծրագրուին, որք կրնան հեշտկեռ բարեփոխիլ՝ բաշխման արդարութեան և գանձման դիւրութեան ու ժամանութեան նայելով։ բայց միշտ էական ծախսուց համապատասխանող հասոյթներ գտնելու դրութեամբ։

Օրինակի համար՝ ենթադրենք թէ Ազգ մը պարտաւորուած է պահել արքունիք մը, վարչական և դատական մարմիններ, բանակ մը և նաւատորմ մը։—Նոյն Ազգին ելմտացոյցը չինող պաշտօնեայն նախ կը ճշդէ այս զանազան հաստատութեանց պահմանման պէտք եղած ծախսուց քանակութիւնն, և ըստ այնմ կը գծէ իւր ելմտացոյցին հասութից մասը, ծախսուց առաւելութեան կամ նուազութեան համեմատ տուրքեր ստանալով Ազգէն։

Այս է ահա ելմտացոյց մը չինելու բանաւոր և գործնական եղանակը։

Բայց ի՞նչ կ'ընէ մեր Ցնտեսական խորհուրդը։—

Կը տեսնէ որ այս տարի 303,000 ղրուշէն աւելի ողջ և ապահով հասոյթ գանձելու յոյս չունի։ Կը տեսնէ որ այդ գումարն ալ միայն Պատրիարքարանի պաշտօնէից թոշակները վճարելու կը բաւէ։ Ուստի կը վճռէ թէ Դաստիարակութեան ճիւղին դրամ չկրնար յատկացնել։

Ճիշդ այս ընթացքը բռնած կը լինէր Ցէրութեան մը Ելեւմտից պաշտօնեայն, երբ տեսնելով թէ տարի մը Ցէրութեան հասոյթը նուազած են, ինչպէս շատ անգամ կը պատահի զանազան պատճառներով, վճռէր թէ այս տարի բնաւ դրամ չպիտի տրուի զինուորական վարչութեան, կամ հանրային կըրթութեան։

Բայց ո՛չ մէկ ելմտագէտ այսպէս կը վարուի։—Եթէ հասոյթները նուազած են, ծախքերն ալ համեմատաբար կը նուազին, մէն մի ճիւղին մէջ աւելորդ ծախքերը կը զեղչուին, խնայողութիւնք կը լինին, բայց ծախսուց էական մաս մը ամբողջովին չվերցուիր։

Օրինակի համար, մեր մէջ ալ, որովհետև Պատրիարքարանի հասոյթք նուազեր են, Ցնտեսական խորհուրդը չկրնար որոշել թէ այս տարի ամսական շարուի Ս. Պատրիարքի, կամ թուրքերէնի դիւանատան պաշտօնեաներն համեմատապէս նուազեցնելով՝ իւրաքանչիւր պաշտօնեի աշխատութեան չափն աւելցնել՝ մինչև որ Պատրիարքարանն աւելի անդորր վիճակի մը հասնի։

Բայց, որովհետև Պատրիարքարանի հասոյթք նուազած են, պէտք չէ որոշել թէ Դաստիարակութեան համար բնաւ դրամ չպիտի տրուի, և Դաստիարակութեան ճիւղը պիտի դադրի երեւալէ Հայ Ազգին ելմտացոյցին մէջ։

Այսպէս չկրնար որոշուիլ, որովհետև Դաստիարակութեան համար Պատրիարքարանին ընելիք ծախքը նուազ կարեւոր չէ քան ուրիշ ծախքերն։

Ամենեւին համոզիչ չէ պատուարժան երեսփոխանի մը այն դիտողութիւնը թէ Ազգին նախ հոգ պէտք է և ապա կրթութիւն։

Շատ լիտակ խօսք արդարև։ Բայց նախ պէտք է ապացուցանել թէ այժմ Պատրիարքարանի մէջ նստող և օրը միջին հաշուով 6 ժամէն աւելի չաշխատող պաշտօնէից պահպանումն և իրենց թոշակները կանոնաւորապէս և ամբողջապէս ստանալն հոգի պէս կարեւոր է Ազգին համար, և թէ այդ պէտքին հետ բաղդատմամբ, Դաստիարակութեան խնդիրն երկրորդական կը մնայ։

Մեք կրնանք յեղաշրջել բաղդատութեան եզրերն, և ըսել. Նա՛խ կրթութիւն, և ապա շռայլութիւն, — շռայլութիւն համարելով Ազգի մը համար՝ շատ մը պաշտօնեայներու պահպանումն, երբ Ազգային կեդրոնական վարչութիւնն անկարող կը լինի փարա մը տալ ի նպաստ ազգային կրթութեան, և դեր մ'ունենալ Ազգին այս մեծագոյն պէտքին գոհացման մէջ։

Որովհետև Պատրիարքարանի հասոյթք նուազած են, կ'ընդունինք թէ բոլոր ծախքերն ալ համեմատաբար պէտք է զեղչուին, բոլոր ճիւղերուն վրայ համեմատաբար զիջում պէտք է լինի. բայց չենք ընդունիր որ Պատրիարքարանն ըսէ Ազգին թէ «տարին 3,000 ոսկի պէտք է տաս պահպանելու համար քու կեդրոնական պաշտօնարանն, յորմէ սակայն փարայի մը նպաստ, աջակցութիւն կամ հոգատարութիւն պէտք չէ ակնկալես քու հանրային կրթութեանդ համար։»

Ցայնժամ ո՞չ ապաքէն շատ մը ազգայիններ, որք հմտացած են թէ Պատրիարքարանն Ազգ. կրթութեան գործին խնամ տանելէ աւելի մեծ պաշտօն մը չունի, իրաւունք կ'ունենան ըսելու թէ այս նկատմամբ բան մ'ընել չկրցող Պատրիարքարանի մը պաշտօնէից թոշակները կարի անտարբեր կը թողուն զիրենք։

Բայց ինչո՞ւ համար Պատրիարքարանի հասոյթները նուազած են.—Արդի Ցնտես. խորհրդին նշանակած 303.000 ղրուշ հասոյթն ստորնագոյն թիւն է, որում վերածուած լինի Պատրիարքարանի հասոյթից քանակութիւնն։ Այսպիսի քանակութիւն մ'է այդ, որ ինքնին կը գանձուի արդէն և զոր գանձելու համար Ցնտես. խորհրդոյ պէտք չկայ բնաւ։ Պատրիարքարանի ընթացիկ սովորական հասոյթք, զորս միայն պաշտօնեայք կը գանձեն, այդ խնարհ քանակութեան կը հասնին արդէն։

Բայց ինչո՞ւ համար Ազգը Ցնտեսական խորհուրդ մը ունի, — հարկաւ աւելի բան մ'ընելու համար. հարկաւ քիչ մ'աւելի բան գանձելու համար։

Այսպիսի աւելի բան մ'ընելու գրգիռ կ'ունենայ Ցնտես. խորհուրդն, եթէ տարին դէթ 500 ոսկի ալ դաստիարակութեան սահմանած լինէր. զի յայնժամ քիչ մը աշխատութիւն հարկաւոր կը լինէր այս գումարն հայթայթելու համար։ Գուցէ պէտք կը լինէր ազգային տրոց գանձման քիչ մը աւելի փոյթ տանիլ, և այլն։

Այսպիսի պէտք մը չթողլու համար, Ցնտես. խորհուրդն ամենապարզ եղանակ մը կը գտնէ՝ ջնջելով դաստիարակութեան յատկանալի գումարն։

Այս հնարք կրնայ դիւրացնել Ցնտես. խորհրդին պաշտօնը, բայց կ'ազդարարենք թէ այսպիսի հնարքի մը դիմող Պատրիարքարանի մը վարկը շուտով կը կոտրի ազգին առջեւ, և օր մը արդի 303.000 ղրշ.ն իսկ գանելու անկարող կը լինի...

Մեր ազգային իշխանութիւնը բարոյական է. ազգայիններէ նպաստ կ'ընդունի ո՛չ թէ բռնի, այլ կամաւոր, բարոյական միջոցներով։ Ինչպէս պաշտօնակից մը անցեալ օր իրաւամբ դիտել կուտար, այս բարոյական իշխանութիւնը պէտք է իմաստութեամբ ի գործ դնել՝ որպէս զի ազդեցիկ լինի։ Արդ, հակառակ է ամեն իմաստութեան, ըսել ազգին թէ, իւր բարոյական իշխանութիւնն անկարող է բան մ'ընել իւր մեծագոյն բարոյական պէտքին համար, — Դաստիարակութեան համար։

Կը տեսնենք որ Ազգը սիրայօժար կուտայ 4,000 ոսկի Մհացեալ ընկերութեանց, որ չունի անցագրատան, նշանաւորի, հրամանի, և այլ գրագրութիւն։ Բայց մի և նոյն Ազգն հիմա 3,000 ոսկի իսկ չտար իւր կեդրոնական պաշտօնատան։

Ի՞նչ է սորա պատճառն։ եթէ ոչ սա ծանօթ իրողութիւնը թէ այդ կեդրոնական պաշտօնատունը կ'ընէ այնպիսի ծախքեր, որք ընդհանրութեան համար մեծ մասամբ ապարդիւն կը համարուին։ Ըսողներ կան թէ ժամանակ մը Պատրիարքարանն աւելի շատ գործ կը տեսնէր պակաս մարդով և պակաս գումարով։ Հիմա Պատրիարքարանն աւելի օգտակար չհանդիսանար Ազգին քան 20 տարի առաջ, բայց 20 տարի առաջուընէ աւելի գումար մը կ'ուզէ Ազգէն։

Թէ Դաստիարակութեան և այլ այսպիսի ընդհանրական պիտոյից բնաւ բաժին չհանելով իւր հասոյթներէն, Պատրիարքարանին վարկը կը կոտրի Ազգին առջեւ, ասոր ապացոյցն արդէն ի ձեռին ունինք սա իրողութեան մէջ թէ Պատրիարքարանին հասոյթներն այսօր քանի մը տարի առաջուընէ պակաս են։ Եղած են տարիներ որ Պատրիարքարանը 4,000 ոսկիէն աւելի գանձած է տարին, բայց այսօր 3,000 իսկ գանձելու յոյս չունի Ցնտես. խորհուրդն։ Ուրիշ կերպ չկրնար լինիլ, երբ թոյլ տանք որ Ազգին կեդրոնական պաշտօնատունը բնաւ դեր մը չունենայ Ազգին կարեւորագոյն պիտոյից գոհացման մէջ։

Արդէն ընդհանուր կասկած մը կայ որ եթէ փոխանակ 3,000ի տրոց գանձման քիչ մը աւելի փոյթ տանիլ, և այլն։

Այսպիսի պէտք մը չթողլու համար, Ցնտես. խորհուրդն ամենապարզ եղանակ մը կը գտնէ՝ ջնջելով դաստիարակութեան յատկանալի գումարն։

Այս հնարք կրնայ դիւրացնել Ցնտես. խորհրդին պաշտօնը, բայց կ'ազդարարենք թէ այսպիսի հնարքի մը դիմող Պատրիարքարանի մը վարկը շուտով կը կոտրի ազգին առջեւ, և օր մը արդի 303.000 ղրշ.ն իսկ գանելու անկարող կը լինի...

Մեր ազգային իշխանութիւնը բարոյական է. ազգայիններէ նպաստ կ'ընդունի ո՛չ թէ բռնի, այլ կամաւոր, բարոյական միջոցներով։ Ինչպէս պաշտօնակից մը անցեալ օր իրաւամբ դիտել կուտար, այս բարոյական իշխանութիւնը պէտք է իմաստութեամբ ի գործ դնել՝ որպէս զի ազդեցիկ լինի։ Արդ, հակառակ է ամեն իմաստութեան, ըսել ազգին թէ, իւր բարոյական իշխանութիւնն անկարող է բան մ'ընել իւր մեծագոյն բարոյական պէտքին համար, — Դաստիարակութեան համար։

Կը տեսնենք որ Ազգը սիրայօժար կուտայ 4,000 ոսկի Մհացեալ ընկերութեանց, որ չունի անցագրատան, նշանաւորի, հրամանի, և այլ գրագրութիւն։ Բայց մի և նոյն Ազգն հիմա 3,000 ոսկի իսկ չտար իւր կեդրոնական Պաշտօնատան։

Ի՞նչ է սորա պատճառն։ եթէ ոչ սա ծանօթ իրողութիւնը թէ այդ կեդրոնական պաշտօնատունը կ'ընէ այնպիսի ծախքեր, որք ընդհանրութեան համար մեծ մասամբ ապարդիւն կը համարուին։ Ըսողներ կան թէ ժամանակ մը Պատրիարքարանն աւելի շատ գործ կը տեսնէր պակաս մարդով և պակաս գումարով։ Հիմա Պատրիարքարանն աւելի օգտակար չհանդիսանար Ազգին քան 20 տարի առաջ, բայց 20 տարի առաջուընէ աւելի գումար մը կ'ուզէ Ազգէն։

Թէ Դաստիարակութեան և այլ այսպիսի ընդհանրական պիտոյից բնաւ բաժին չհանելով իւր հասոյթներէն, Պատրիարքարանին վարկը կը կոտրի Ազգին առջեւ, ասոր ապացոյցն արդէն ի ձեռին ունինք սա իրողութեան մէջ թէ Պատրիարքարանին հասոյթներն այսօր քանի մը տարի առաջուընէ պակաս են։ Եղած են տարիներ որ Պատրիարքարանը 4,000 ոսկիէն աւելի գանձած է տարին, բայց այսօր 3,000 իսկ գանձելու յոյս չունի Ցնտես. խորհուրդն։ Ուրիշ կերպ չկրնար լինիլ, երբ թոյլ տանք որ Ազգին կեդրոնական պաշտօնատունը բնաւ դեր մը չունենայ Ազգին կարեւորագոյն պիտոյից գոհացման մէջ։

Արդէն ընդհանուր կասկած մը կայ որ եթէ փոխանակ 3,000ի Պատրիարքարանը 4,000 ոսկի ալ գանձէ, փարա մը տալիք չունի Դաստիարակութեան։

Եւ յիրաւի, կը յիշուի թէ անցեալ տարի Վարչութիւնն երեք տասակ ելմտացոյց բերաւ Ազգ. Ժողովոյն։ Առաջնոյն մէջ 4.000 ոսկւոյ չափ հասոյթ նշանակուած էր, երկրորդին մէջ 8,000 ոսկի, և երրորդին մէջ 12,000։ Վերջին երկուքին գործադրութիւնն անհնար էր։

Արդ, դիտուած է թէ Վարչութիւնը Դաստիարակութեան համար փարա մը չէր յատկացուցած ո՛չ 4,000, ո՛չ ալ 8,000 ոսկինոց ելմտացոյցին մէջ, այլ միայն 12,000 ոսկինոց ելմտացոյցին մէջ բարեհաճեր էր փոքր բան մը նշանակել այս ամենակարեւոր ճիւղին — Դաստիարակութեան։

Ըսել է թէ, եթէ Պատրիարքարանի հասոյթներն 8,000 ոսկւոյ ալ հասնին, որ բնաւ հասնելիք չունին, դարձեալ Ազգը Պատրիարքարանէն փարա մը նպաստ սպասելու չէ Դաստիարակութեան համար։ Բայց այս 8,000 ոսկինոց ելմտացոյցի մէջ չէր մոռցուած կրկնապատկել Պատրիարքարանի դիւանական պաշտօնին թոշակներն։

Հետեւապէս, թո՛ղ Ցնտեսական խորհուրդը չդայ ըսել մեզ թէ Դաստիարակութեան համար փարա մը չկրնար տալ ցոյցափ Ազգն 3,000 ոսկիէն աւելի չտայ Պատրիարքարանին, — քանի որ մեք կանխաւ գիտենք որ եթէ Ազգն 8,000 ոսկի ալ տայ Պատրիարքարանին, Դաստիարակութեան համար փարայի մը օգնութիւն չկրնար սպասել իւր կեդրոնական պաշտօնատունէն։

Ցաւալի է ազգային իշխանութեան այս խորին անտարբերութիւնն ի մասին ազգային Դաստիարակութեան։ Մենք չենք պահանջեր, ինչպէս ուզեր էր կարծել պատուարժան երեսփոխան մը թէ՝ Պատրիարքարանը Դաստիարակութեան յատկացնելիք տարեկան գումարը բաշխէ Կ. Պոլսոյ և գաւառաց բոլոր Ազգային դպրոցներուն վրայ։ Եթէ դաստիարակութեան պիտանէ մ'ունենանք, զայն պիտի սահմանենք նախ՝ կեդրոնական վարժարանին, այսինքն Ազգին վարժապետներ ու վարդապետներ տալու գործին։ Որչափ կարելի նպաստ մը կապելու, և երկրորդ՝ Ազգային ուրիշ կրթական հաստատութեանց վրայ չարունակ ի գործ դրուելիք հսկողութեան մը ծախքուց։ Եթէ առ այժմ Պատրիարքարանն այսչափ բան մ'ընէ, Ազգին գազափարը կը չտկուի, և ամեն գայթակղեալ միտքերը կ'ապահովին, և Ազգը վստահութիւն կ'ունենայ որ, եթէ աւելի տայ Պատրիարքարանի, աւելին կարող պիտի լինի պահանջել ի նմանէ։ մինչ հիմա չունի այդպիսի վստահութիւն մը։

Կը վերջացնենք, կրկնելով թէ Դաստիարակութիւնը մեր ազգային մեծագոյն պէտքը, մեր ազգին հացն է։ Պատրիարքարան մը որ առաջի Ազգին կը յայտարարէ թէ ինք փարա մը չկրնար տալ Դաստիարակութեան համար, իւր մեծագոյն պաշտօնէն և ազգային համարման վրայ ունեցած մեծագոյն իրաւունքէն հրաժարած կը լինի, թէ Ցնտես. խորհրդոյ պարտքն է՝ ոչ թէ լոկ հսկել Պատրիարքարանի սովորական հասութից գանձման վրայ, այլ հասութից այժմեան քանակութիւնն աւելցնելու աշխատիլ, և թէ անհրաժեշտ է մտցունել Դաստիարակութեան ճիւղն ազգային ելմտացոյցի մէջ, և գանձուած ոսոյէ հասութից մէջէն ուրիշ ճիւղերու հետ միմիայն համեմատաբար իւր բաժինը տալ Դաստիարակութեան։

Կը յուսանք թէ մեր այս գաղափարաց համամիտ պիտի լինին Ազգային Ժողովոյ բոլոր այն անդամք, որք ճշմարտապէս Ազգին հոգատար լինելու յաւակնութիւն ունին։

ԽԱՍԳԻՒՂԻ ՆՈՐԸՆՏԻՐ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԸ

Խասգիւղ, 12/24 յունիս

. . . Խմբագրապետ Ցէր,

Թէև ծանուցած էիք Ձեր թերթին միջոցաւ թէ Խասգիւղի թաղէն Պատրիարքարանի Դիւանապետ Թէլեան Բարթող էֆ. Ազգային երեսփոխան ընտրուած էր, սակայն Խասգիւղցի ընտրողն՝ որ կը նախանձէր արժանաւորագոյն ընտրութիւն մը կատարած լինելուն, ցաւօք կը տեղեկանայ, որ Բարթող էֆէնտի՝ Նպոտոնեան ներքեւ հրաժարական մատուցած է նոյն պաշտօնէն, որու այնքան արժանաւոր էր ազգային գործոց վրայ ունեցած կատարեալ հմտութեամբն և իրեն յատուկ պերճախօսութեամբն։

Թէլեան էֆէնտիի այս արժանիքը գնահատած են արդէն ամենանոր որ զինքն ճանչցած են իմաստոյ, և Խասգիւղ իւր քուէին լրացուցած համարած էր այնպիսի պակաս մը, որ ցաւալի է ըսել, որքան կարեւոր, նոյնքան և անտես եղած էր մինչեւ ցարդ, պակաս մը Ազգային երեսփոխանական ժողովոյ ամբողջացուցիչ տարրերէն ազգային ուղղակի թէ անուղղակի գործոց ստոյգ գիտակցութեան մասին, և այս ընտրութեամբ Ազգային ժողովը պիտի լուսաւորուէր ամեն խնդրոց մէջ, իմանալով անայառապէս իրաքանչիւրին անցեալն և ներկայն, և ըստ այնմ արձակել իւր վճիռն։

Ցիրաւի է որ այս կարգի անձինք պակաս չեն ազգային ժողովոյ մէջ, բայց և այնպէս հաւատի ենք, թէ ոչ ոք կարող կ'ըլլայ միջել ազգային խնդրոց մէջ Խասգիւղի ընտրելոյն հետ։

ԹԵՐԹՕՆ ՄԱՍԻՍԻ

(28)

ՅՕՐԹԻՒՆԷ ՏԻՒ ՊՈՒԱԿՕՊԷ

—o—

ԳԱՂՏՆԻՔ ՆՈՐ ՓԱՐԻԶԻ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԸ

Ժ.

—Օրուան հեղեղ ըսելով ի՞նչ ըսել կ'ուզէք, սեպուհ, հարցուց Մարսել հեգնական ժպիտով մը։

— Ըսել կ'ուզեմ թէ արշաւանաց մէջ գրաւ կը բռնէ, մեծ խաղարկներով կը խաղայ, ընթրիքներու ներկայ կը գտնուի, տարփային ամենահոլա կենցաղ մը կը վարէ... ի մի բան, սատանային կառքն հեծած է, ինչպէս կ'ըսուէր ժամանակաւ։

—Այսուհետեւ սատանային հանրակառքն անուանել հարկ է, որովհետեւ այսպիսի զուարճութիւնք խիստ դիւրամատչելի եղած են այժմ, և ամեն ոք կրնայ վայելել զանոնք. բարեբաղդաբար ձեր որդին այդ ապարիզին մէջ բարձր դիրք մ'ունի, քանի որ մեծավայելուչ պչրուհիներու հետ յարաբերութիւններ կապած է միայն։

— Մե՛ն, այդ կողմէ ապահով եմ, և վստահ եմ թէ տուած խորհրդոցս կէտ առ կէտ կը հետեւի. երբ կ'իմանամ թէ հուշակաւոր դերասանուհւոյ մը հետ մտերմութիւն հաստատած է, աչք կը գոցեմ. բայց եթէ երբեք մոխրանիշ մը սիրել ուզէր, բնաւ թոյլ չէի տար. երբ մարդ ստակ վատնէ փարիզի մէջ, պատիւ շահելու է, այս է իմ սկզբունքս։

— Եւ անշուշտ Պ. Էրնէսթ ձեր սկզբան կը համակերպի, ըսաւ Մարսել, որ կ'զգար թէ Պ. տը Կոնտոյի քարոզած հայրական բարոյականն ո՞ւրքան հոգեշահ էր։

— Բաց ասեմ, յարեց սոյն ընտիր ծերունին, երիտասարդութիւնն ալ ի հաշիւ առած եմ, և առ այս ամիսն երեք հազար ֆրանգ գրպանի ստակ կուտամ Էրնէսթի. բնակութիւնն, սնունդն և ախոռին հոգն ալ իմ վրայ է. նաեւ թոյլ կուտամ որ իւր հաշուոյն գործառնութիւններ ունենայ իմ փոխանակիչներուս հետ, և չարաճճիին գործառնութիւնները միշտ յաջող են. բայց ազդարարած եմ իրեն որ, եթէ մէկ ստակ իսկ պարտք ունենայ, չեմ ճանչեր. այս ալ իմ սկզբունքս է. գիտցէք որ եթէ մինչեւ իսկ Պօրսայի մէջ սնանկացեալ հուշակուի, կամ իւր անունն ակումբին պատերուն վրայ փակցուի, հոգս անգամ չեմ ըներ։

— Կը տեսնեմ, սեպուհ, որ խիստ ազատախոհ մարդ մ'էք. իմ պաշտպանեալս լաւ կրթութիւն պիտի ստանայ ձեր մօտ։

Սոյն հեգնական պարբերութիւնն արտասանելէ վերջ, Պ. Գարատոզ տը Գօլօրատօ այս սկզբունքներու տէր երիտասարդէն բաժնուելու կը պատրաստուէր, երբ ակումբին սպասաւորներէն մին գալով այդ պատեհութիւնն ընձեռեց իրեն, և մօտենալով ծանոյց թէ Պ. Սավինիէն Պրէվան անմիջական տեսակցութիւն մը կը խնդրէր իրմէ, և ակումբին խոսարանին մէջ իրեն կ'սպասէր։

— Ճիշդ այն երիտասարդն է, զոր ձեզ յանձնարարեցի, և հետը տեսակցելու համար ստիպուած եմ ձեզնէ բաժնուիլ, ըսաւ Մարսել, որ սոյն անյուսալի այցելութիւնն ընդունելուն համար թէ՛ ուրախ և թէ՛ զարմացած էր։

— Խիստ լաւ, գոչեց սեպուհը, պիտի կրնաք ուրեմն անմիջապէս ինձ ներկայացնել զայն. կ'ուզէք որ խոսարան դամ՝ ձեզ հետ։

— Ոչ, ոչ, ձեր գալն անօգուտ է. հետը պիտի խօսիմ այն անձին վրայ, որ ինձ յանձնարարեց զայն Գալլիֆօրնիոյ մէջ. բայց վաղն անպատճառ կը բերեմ զայն։

Եւ առանց Պ. տը Կոնտոյի ժամանակ թողելու որ պնդէ, սրահէն դուրս ելաւ շտապաւ։

Քանի կը մտածէր որ իւր հօր հաւատարիմ մնացած միակ անձին որդին պիտի տեսնէր, խորին կերպով կը յուզուէր, դրեթէ կը խռովէր, և իւր սիրտն այնպէս կը բաբախեր, որպէս չէր բաբախած քսան տարիէ ի վեր։

Վերջապէս պիտի կրնար այնպիսի գործ մ'ընել, որոյ չարժառիթը պաշտպանութիւն և գորով լինէր, ի՛նք, որ իւր արկածալից կենաց մրցումներուն մէջ գրեթէ մոռցած էր սիրել։

Կը խորհէր թէ Սավինիէն ի՞նչպէս մտքէն անցուցած էր ակումբին մէջ գալ փնտռել զինք, բայց մնոտի ենթադրութիւններ ընելով ժամանակ անցընել չուզեց, և աշխուժի բացաւ այն դահլիճին դուռն, յորում ակումբին անդամք իրենց այցելուները կ'ընդունէին։

Խոսարանին խոր ոտքի վրայ կանգնած երկայնահասակ և թխադէմ երիտասարդ մը տեսաւ, և բազուկները պարզելով դէպ ի անոր դիմեց։

Բայց երիտասարդը, փոխանակ սեղմելու այն երկու ձեռները, զորս անոր կը կարկառէր, գլուխը վեր առաւ և պաղարիւնութեամբ ըսաւ.

— Կարծեմ Պ. Գարատոզ տը Գօլօրատոյի հետ խօսելու պատիւն ունիմ։

— Այո՛, սիրելի գաւակս, գոչեց Մարսել եռանդեամբ, և շատ ուրախ եմ տեսնելով որդին...

— Անշուշտ կը սխալիք, պարոն, յարեց այցելուն խստօրէն. իմ անունս Պրէվան է, և եկած եմ...

— Գիտեմ, այո՛, Սավինիէն Պրէվանն էք, որդի Միշէլ Պրէվանի, որու հետ խիստ մտերիմ էր իմ լաւագոյն բարեկամներէս մին։

— Եկած եմ ձեզ հետ խօսելու եղելութեան մը վրայ, որ երեկ տեղի ունեցեր է։

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք։

— Պարոն, համարձակեր էք փողոցին մէջ մտենալու և մինչեւ տուն ընկերանալու նորատի աղջկան մը, զոր կը սիրեմ, և որ քիչ ատենէն կինս պիտի լինի։

— Ստոյգ է։

— Լաւ ուրեմն, պարոն, այդ նորատի աղջկան պատիւն յարգել տալ միտքս դրած եմ, և եկած եմ ձեզնէ բացատրութիւն պահանջելու ձեր այդ վարմունքն վրայ։

Մարսել դիւրաւ չէր զարմանար, բայց յիրաւի բնաւ չէր կրնար յուսալ որ Միշէլ Պրէվան զինք մենամարտի հրաւիրել գար. զարմացման չարժուում մ'ունեցաւ, զոր Սէսիլի նշանածը նկատեց, և պատասխան մը չգտաւ տալու։

— Կը տեսնեմ որ բնաւ չէիք յուսար իմ այցելութեանս. օտարազգի էք, խիստ հարուստ, ինչպէս կրցի դատել երբ ձեր ապարանքը ներկայացայ...

— Մ'հ, հոն ալ գնացիք...

— Այո՛, պարոն, Եւրոպիոյ հրապարակը գնացի, ձեր հացէն կար այն այցաքարտին վրայ, զոր մանկամարդ աղջկան տալու չափ ժպիրն եղած էք. ձեր սպասաւորներն ըսին ինձ թէ դուրս ելած էիք, պընդեցի, վերջապէս իմացայ որ հոս էիք, և այժմ ձեզնէ դոհացում պահանջել եկած եմ, ինչպէս պատիւ ունեցայ արդէն ըսելու ձեզ։

Մինչդեռ Սավինիէն այսպէս աճեցուն եռանդեամբ կը խօսէր, Մարսել, առանց բառ մ'իսկ արտասանելու, զայն կը դիտէր, և կը հպարտանար իւր պաշտպանելոյն վրայ։

Նորա թուխ դէմքն ազդուութիւն կ'արտայայտէր, մեծ և սեւ աչերն երիտասարդական զայրոյթով և մեծանձն բարկութեամբ կը փայլիէին. հին ժամանակի ասպետներուն պէս երեւակայական նախատինքի մ'առաջ գլուխը վեր կը վերցնէր, և մենամարտի հրաւէր կը կարդար. և ո՛չ իւր դրից, ո՛չ ալ իւր խօսքերուն մէջ ամենափոքր մեծաբանութիւն մը կը նշմարուէր. ակներեւ կը տեսնուէր թէ պաղարիւնութեամբ որոշում մը տուած էր, և դիւրին էր մակաբերել թէ այս կուրծքին մէջ, որ ինքզինքն հակառակորդի մը սրոյն առաջ դնել կուգար, զետեղուած սիրտն ազնիւ դիտաւորութեան մը համար կը բաբախէր։

— Ճիշդ այնպէս է ինչպէս կը փափաքէի որ լիներ, կը խորհէր Պ. տը Գօլօրատօ։

(Շարունակելի)

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԼՐՏՈՒԹԻՒՆ

Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց Սենատի նախագահ Ջոն Ինգալսի ելոյթը Կանսաս նահանգի Ատչիսոն քաղաքում։

Ամերիկեան ազատութիւնը ունի երկու մեծ թշնամի, որոնք սարսափելի են։ Դրանցից մէկը գաղութներն են, որոնք ամենայն ինչով ենթակայ են մայրցամաքի ազդեցութեանը։ Մեր գաղութներն ունեն մեր ազատութիւնը, մեր ազատ դատաստանը, մեր ազատ մամուլը, մեր ազատ դպրոցները, մեր ազատ ամուսնութիւնները, մեր ազատ հաղորդակցութիւնները, մեր ազատ ճանապարհները, մեր ազատ գետերը, մեր ազատ ծովերը, մեր ազատ հողերը։ Գաղութներն ունեն ամենայն ինչ, բացի ինքնակալութիւնից

ՄԱՐԻՏԻՄԷ

Insurance Cie limited of Liverpool

Capital Lt. 500,000

ՊԱՐԿԱՑՈՒ

Ընկերությունս վերոգրեալ ապահովագրությունները կ'ընդունի հետևեալ պայմանագրերուն համար՝

Յանձնառություն ։ Հրդեհներ ։ տարեկան ապահովագրություններ ։ Ապրանքներ ։ Գրքեր ։ Գրագրություններ ։ Գրասենյակներ ։ Գրադարաններ ։ Գրանցումներ ։ Գրանցագրեր ։ Գրանցագրություններ ։ Գրանցագրերի ։ Գրանցագրերի ։ Գրանցագրերի